

DIETRICH VON HILDEBRAND

METAFIZYKA
WSPÓLNOTY

ROZWAŻANIA NAD ISTOTĄ I WARTOŚCIĄ WSPÓLNOTY

Tłumaczenie

Juliusz Zychowicz

Wydawnictwo WAM

Kraków 2012

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA DO WYDANIA POLSKIEGO (<i>Josef Seifert</i>)	13
Uwagi ogólne	13
Indywidualna osoba i wspólnota. Osoba jako „byt-w-i-ku-wspólnocie” – metafizyka personalistyczna poza indywidualizmem i kolektywizmem	20
Nietrafne kryteria wartości wspólnoty	23
Autonomia	23
Zakres	24
Długowieczność	25
Stopień możliwości oddzielania wspólnoty od jej indywidualnych członków	25
Trafne kryteria wartości wspólnoty	25
Jedność tożsamości wspólnoty i jej indywidualnych członków jako trafne kryterium jej wartości	25
Głębia jedności i zjednoczenia pomiędzy członkami jako dalsze trafne kryterium	25
Zmierzenie do trwałego zjednoczenia	26
Ranga dóbr, w których dana wspólnota jest zakorzeniona i które są jej powierzone	26
Rola miłości	27
Inne trafne kryteria	27
WSTĘP	31

Część pierwsza

PODSTAWY OSOBOWE WSPÓLNOTY W SZERSZYM ZNACZENIU

ROZDZIAŁ I	
OSOBA JAKO „ŚWIAT DLA SIEBIE” I JAKO ISTOTA WSPÓLNOTOWA	37
Istotne cechy prawdziwych substancji	37
Osoba jako najwyższa forma substancji	39
ROZDZIAŁ 2	
STOPNIE DUCHOWEJ STYCZNOŚCI	41
Intencyjna i realna styczność duchowa osób	41
Akty społeczne wymagające przyjęcia ich do wiadomości	43
Postawy oznajmiane	44
Odróżnienie od nieintencjonalnej, dynamicznej skłonności do wyrazu	46
Stopnie osobowej styczności „ja – ty”	48

ROZDZIAŁ 3	
ZESPOLENIE	50
Wzajemne wejrzenie w siebie miłości sprawia zespolenie	50
Prawzór „my” i jego stopnie styczności	51
Oba prawzory przenikają wszystkie sytuacje międzyosobowe	54
ROZDZIAŁ 4	
ZJEDNOCZENIE	56
ROZDZIAŁ 5	
KATEGORIE MIŁOŚCI	60
Poszczególne kategorie miłości	61
Miłość rodzicielska	64
Miłość dzieci do rodziców	66
Miłość między rodzeństwem	68
Miłość po prostu	71
Miłość przyjacielska	73
Miłość małżeńska	75
Święta miłość tematyczna	77
Miłość bliźniego	79
Miłość oparta na wspólnym sposobie myślenia	81
Porównanie ze sobą klasycznych typów miłości	82
ROZDZIAŁ 6	
INKORPORACJA RELACJI OSOBOWEJ W OBIEKTYWNA SFERĘ WARTOŚCI	85
Urzeczywistnianie sfery wartości w osobie	86
„Zakotwiczenie” osoby w sferach wartości	88
Wspólna inkorporacja dwóch osób w pewnej sferze wartości	89
Niejednorodność zajmowania się a inkorporacja w tej samej sferze wartości	92
Niejednakowa tematyka osób pozostających w pewnej relacji	93
Ugruntowanie miłości. Słowo istotowe i „zewnątrzny charakter”	96
Przyciągająca siła tego, co jest tylko przyjemne	99
Pokrewieństwo w jakimś miejscu całościowej istoty dwóch osób jako fundament ich wzajemnej relacji	102
Inkorporacje podwójne	105
Pierwotnie przeważająca „sfera wartości” relacji	107
ROZDZIAŁ 7	
PRZESŁANKI ZJEDNOCZENIA	110
Formalne i materialne warunki zjednoczenia	110
Specyficznie osobowa sfera wartości jako pierwotny fundament miłości	112
Formalna intencja miłości jest ukierunkowana na najwyższą, religijną sferę wartości	113
ROZDZIAŁ 8	
<i>VIRTUS UNITIVA</i> WARTOŚCI	116
Dotarcie w głąb osoby sprawia otwarcie się na wszystkich ludzi	116
Przeżyciowe nawiązanie więzi z innymi osobami	117
Związek istotowy między wartością a więzią	119

Część druga
ISTOTA WSPÓLNOTY

ROZDZIAŁ 9	
STYCZNOŚĆ, RELACJA, WSPÓLNOTA	125
Stopnie ponadaktualnego, realnego związku	125
Stopnie relacji	129
Wspólnota	130
ROZDZIAŁ 10	
ZARYS ZADAŃ TEORII RELACJI	132
Główne problemy filozoficznej teorii relacji	132
Warunki ukonstituowania relacji materialnej	134
ROZDZIAŁ 11	
WSPÓLNOTA JAKO REALNA CAŁOŚĆ	137
Odgraniczenie wspólnoty od jedności nierealnych	137
Wspólnota jako obiektywna, realna jednostka	139
Trzy główne typy całości	140
Wspólnota a organizm: rozgraniczenie i analogie	143
Wspólnoty nie są nigdy „osobami zbiorowymi”	146
Wewnętrzna i zewnętrzna strona wspólnot	148
ROZDZIAŁ 12	
ZASADY JEDNOŚCI WSPÓLNOT	150
Formalne utożsamienie własnego życia dwóch osób	151
Wspólnototwórcza zdolność aktu społecznego	153
Krąg życiowy	155
Moc wspólnototwórcza pewnych sfer wartości	157
Obiektywna „aktualność” pewnych sfer wartości a wstępnie ukształtowane sytuacje	160
Idealy i ich historyczna „godzina”	162
Idole i nienawiść stwarzają tylko więź techniczną	165
Podstawowe formy współdziałania <i>virtus unitiva</i> wartości z innymi czynnikami wspólnototwórczymi	167
Zakres treściowy wspólnot	172
ROZDZIAŁ 13	
PRZESTRZENIE MIĘDZYOSOBOWE	174
Kosmiczna przestrzeń międzyosobowa a metafizyczne upublicznienie	174
Wieloosobowe intymne przestrzenie wewnętrzne rodziny i kręgu przyjaciół	175
Ziemskie upublicznienie międzyosobowe a państwo	176
Rozgraniczenie upublicznienia ziemskiego i metafizycznego	180
Zasadnicza różnica między intymną wieloosobową a publiczną przestrzenią własną	181
Dwa wymiary upublicznienia międzyosobowego: jego przyporządkowanie sferze prawnej lub „społeczności”	182
Sfery upublicznienia narodowego, kulturowego i historycznego	185

ROZDZIAŁ 14	
PODSTAWOWE FORMY WSPÓLNOTY	187
Wspólnoty ze swej istoty dwuosobowe i wspólnoty ze swej istoty wieloosobowe	187
Trwanie i zanikanie wspólnot	188
Przynależność oparta na przeżyciu i przynależność obiektywnie ugruntowana	191
Różnice w powstawaniu wspólnot i w przynależności do nich	194
Różnica między wspólnotami formalnymi a materialnymi	196
Wspólnoty zarazem formalne i materialne	199
Doskonałość bytowa wspólnot materialnych i formalnych	202
Wspólnoty pierwotne i wtórne	205
Członkowie i przedstawiciele wspólnot	206
Wspólnoty ze strukturą autorytatywną i bez takiej struktury	207
ROZDZIAŁ 15	
ZAKRESY TREŚCIOWE KLASYCZNYCH TYPÓW WSPÓLNOTY	211
Ludzkość jako wspólnota metafizyczna	211
Wspólnoty więzi	214
Małżeństwo	214
Rodzina jako klasyczna wieloosobowa wspólnota miłości i życia	218
Naród – wspólnota kultury	221
Państwo jako pierwotnie prawne ujęcie <i>bonum commune</i>	225
Krag życiowy jako zewnętrzna solidarność życiowa	227
Stowarzyszenia jako wspólnota wyłącznie formalna	229
Część trzecia	
ONTYCZNE ZAZĘBIANIE SIĘ WSPÓLNOT	
Wstęp	235
ROZDZIAŁ 16	
WSPÓLNOTY WZAJEMNIE SIĘ WYKLUCZAJĄCE	237
Wyłączność treściowa na zasadzie istotowej jedyności w swoim rodzaju	237
Wyłączność przynależności w przypadku wspólnot treściowo pokrewnych	238
Wzajemne wykluczanie się wspólnot jakościowo przeciwstawnych	240
Wspólnoty treściowo odrębne	242
ROZDZIAŁ 17	
WSPÓLNOTY WZAJEMNIE SIĘ KRZYŻUJĄCE	243
Wspólnoty krzyżujące się, ale nie splecione ze sobą	243
Wspólnoty krzyżujące się i tylko pozornie ze sobą splecione	244
ROZDZIAŁ 18	
UKŁAD HIERARCHICZNY WSPÓLNOT	246
Próby skonstruowania uniwersalnego „układu hierarchicznego”	
typów wspólnoty	246
Wspólnota „niższa” jako rzekoma podstawa „wyższej”	247
Domniemane objęcie wspólnoty „niższej” przez „wyższą”	248
Prawdziwe i pozorne wznoszenie się linii treści	249
Jakościowe i ilościowe poszerzenie zakresu treściowego	252
Punkty szczytowe grup linii treści: małżeństwo, rodzina, lud, ludzkość	253

ROZDZIAŁ 19	
FORMY WZAJEMNEGO SPLECENIA WSPÓLNOT	258
Najmniejszy typ splecenia: samo tylko obejmowanie	259
Objęmana mniejsza wspólnota jako realna, ale jakościowo nadrzędna część większej	261
„Kongenialność” rodziny i ludzkości	262
Wspólnoty-człony, całkowicie objęte i „niesione” przez wspólnotę szerszą: parafia, diecezja	263
Związek i państwo związkowe	265
Ludy i narody jako klasyczne ugrupowania ludzkości	266
Wspólnoty składające się z mniejszych wspólnot i z pojedynczych osób	267
ROZDZIAŁ 20	
WSPÓLNOTY PRZENIKAJĄCE SIĘ	269
Możliwa symbioza narodu i państwa	269
Organiczne powiązanie Kościoła i ludzkości	271
Część czwarta	
WARTOŚĆ I HIERARCHIA WARTOŚCI WSPÓLNOT	
ROZDZIAŁ 21	
WARTOŚĆ WIĘZI W OGÓLE	275
Wartość powiązania jako obiektywnego wyrazu miłości	275
Przejawianie się panowania sfery wartości, w „imie” której powstaje więź	278
Obiektywna wartość jedności	280
Znaczenie więzi dla tych, których ona łączy	281
ROZDZIAŁ 22	
WARTOŚĆ WSPÓLNOTY	285
Przejaw panowania wartości i ich urzeczywistnianie w typach wspólnoty	285
„Dzieła” różnych wspólnot	288
Wspólnoty jako dawcy obiektywnych dóbr dla osoby	291
ROZDZIAŁ 23	
NIEWŁAŚCIWE KRYTERIA HIERARCHII WARTOŚCI WSPÓLNOT	292
Niezależność wartości wspólnoty od jej zakresu	292
Czas trwania wspólnoty	295
Wynikająca z treści wspólnoty trwałość przynależności jako kryterium jej wartości	296
Błędne kryterium własnej wartości wspólnoty dającej się oddzielić od pojedynczej osoby	298
ROZDZIAŁ 24	
WŁAŚCIWE KRYTERIA MIEJSCA HIERARCHICZNEGO WSPÓLNOT	299
Przegląd sfer wartości prawdziwych zakresów treściowych	300
Kościół – Mistyczne Ciało Chrystusa – jako najdoskonalsza wyobraźalna wspólnota ludzkich osób	301
Wzniosłość jego zakresu treściowego	301
Jego jedność i powiązanie jego członków	302
Przejaw panowania i urzeczywistnienie w nim najwyższej sfery wartości	303

Jego „dzieła” i jego znaczenie dla członków	304
Zakony i inne stowarzyszenia w zakresie treściowym Kościoła	306
Ludzkość; metafizyczny charakter jej zakresu treściowego	307
Obiektywne przyporządkowanie miłości jej członków	307
Jej jedność	308
Rozwój naturalnego królestwa Bożego w niej	309
Pozycja hierarchiczna wspólnot miłości	311
Więź miłości i sakramentalność w małżeństwie	311
Rozwinięcie wartości i szczęście małżonków; powstawanie nowych istot ludzkich	313
<i>Nomen</i> wspólnot miłości i ich intencja ukierunkowana na inkorporację w Chrystusie	315
„Wewnętrzne współzycie” rodziny	318
Sfery wartości państwa	320
Jedność i ład	320
Autorytatywna instancja prawna i prawotwórcza moc państwa	322
Apel moralny państwa do jednostki	323
Wartość indywidualnego narodu	324
Jego wartość jedności – w porównaniu z państwem, wspólnotami miłości, ludzkością, ludem, Kościołem	324
Jego znaczenie dla jednostki	325
ROZDZIAŁ 25	
WTÓRNE ASPEKTY HIERARCHII WARTOŚCI WSPÓLNOT	327
Etos poszczególnych wspólnot	327
Wypaczenia i uwznioślenia etosu	328
Przeżywane urzeczywistnienie etosu wspólnotowego	329
Sfera wartości etosu wspólnoty jako oznaka jej poziomu hierarchicznego	330
Znaczenie miłości w różnych wspólnotach	333
Pozycja hierarchiczna wspólnoty pozostaje w ścisłym związku z rolą, jaką odgrywa w niej miłość	334
Znaczenie miłości w państwie, narodzie i ludzkości	335
Tożsamość etosu i miłości we wspólnotach miłości	339
Wartość własna wspólnot	341
Wspólnoty bez wartości własnej	343
Wspólnoty z wartością własną, ale o funkcji wtórnej względem sfery osobowej	344
Wspólnoty o zakresach treściowych „kongenialnych” osobie	346
Formalny i materialny element wspólnot	348
ZAKOŃCZENIE	351
INDEKS OSÓB	353